נועם נשמה - פרשת וישלח תשפ״ז

שביבי מחשבה והבנות בפרשיות השבוע מיוסד ע״פ דברי רבותינו

מלחמת יעקב ועשו - מלחמתנו שלנו

הארכנו בפרשות הקודמות שבעיקרי הדברים יעקב נועד להיות איש תם יושב אוהלים שעניינו ועבודתו ברוחניות, להעמיד את העניין הרוחני, ואילו עשו היה איש ציד שעניינו ועבודתו בגשמיות ובעבודות הארציות, והיה צריך להיות משרת ליעקב. על כן רצה יעקב להעניק לעשו את הברכות היות שהוא היה שייך בעיקר אל העניינים הגשמיים, וכך גם הברכות היו בעיקרם בעניינים הגשמיים. לאחר שעשו בחר שלא ללכת בדרך זו (שהרי וודאי שעשו לא נולד ברשעו והייתה לו זכות הבחירה) רבקה משכנעת את יעקב שיטול את הברכות מאת אביו, היות שעשו הגדיש את הסאה וכבר אין הברכות שייכים לו, כיון שכבר אינו שייך עם יעקב כלל ועיקר, וממילא יעקב צריך לעבוד ולהשתלם בשני העניינים.

לאחר שיעקב מתברך בכל העניינים הללו ובעצם מקבל ע״ע את העניין הגשמי בעולם הזה, מיד כבר נכונו לו הניסיונות בעניינים הללו. תיכף הוא כבר בבית לבן, שם במשך עשרים שנים הוא עובד את הצאן, נמצא במקום של רמאות ושקר, אצל איש אשר מבקש לעקור את הכל, ומשם הוא מברר את עבודתו ושייך גם בעניין הגשמי. לאחר הברכות יעקב נמצא בתוך החלק השני של חייו שעניינו המורכבות בין הרוח לגשם. לנצח באותה המורכבות. להביא את החומר אל הרוח.

הפרשה הזו עוסקת בסיפורי חייו של יעקב אבינו לאחר שכבר הוטל אל תוך המערכה, ואף בניצחונו הסופי - מה שאותנו מלמד איך אנו צריכים לצעוד במשעולי חיינו, כי הרי כל סיפור חיי אבותינו הם סימן לאשר יארע לנו ברבות הימים, וכדברי הרמב״ן המפורסמים בהקדמה לספר שמות ובתחילת הפרשה שלנו. אם כן, ממלחמותיו של יעקב צריכים אנו ללמוד איך יכולים אנחנו להילחם ולעמוד מול אותה מורכבות של החיים.

ענייני המלחמה

נתבונן במעט בכל שלבי הסיפור הזה, המלחמה הזו, ומה לנו יש ללמוד מזה.

הפרשת מתחילה עם עדותו של יעקב. ״עם לבן גרתי״. כותב רש״י ״עם לבן הרשע גרתי ותרי״ג מצות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים״. כלומר, עשרים שנה יעקב בבית לבן ויעקב מעיד על עצמו שלא התערב בחברתו ולא למד ממעשיו. הכל היה חיצוני לו. כבר ביארנו בפר׳ ויצא ע״פ מו״ר זצ״ל שמהנראה שימי יעקב בבית לבן מכוונים כנגד ימינו שלנו שהרע מעורב בטוב כ״כ עד שכמעט ואי אפשר להבדיל ביניהם. השקר, הכבוד המדומה, ושאר חלאים מעורבים ביותר בתוכנו. ועבודתנו היא כעבודתו של יעקב בבית לבן, שלמרות שהדברים כביכול מורכבים בתוכנו - לשמור על היפרדות. שיהיה הכל חיצוני לנו. חלילה לא להיגרר לחברה רעה שסביבנו. גם אם חיים אנו בתוך עולם שקר ואף לעיתים נאלצים להתנהג במנהג המקום - עדיין לשמור על היפרדות. ומהנראה שההיפרדות הזאת באה לידי ביטוי לא רק במחשבה, אלא לעיתים גם לא פחות מכך במעשה. הלבוש השונה שיוצר היפרדות ומודיע לעולם, ולנו, על נבדלות. היכן אנו נמצאים, מה אנחנו עושים, ומה לא מוכנים לעשות.

הבית הלוי כותב ״הצילני נא מידי אחי מיד עשו״ היינו שחשש יעקב מ׳אחיו׳ ומ׳עשו׳. כלומר, היה לו חשש מעשו, מרשעתו ומשנאתו אליו, אבל לא פחות מכך היה לו חשש גם מבחינת האחווה שבו. שירצה עשו להתחבר עימו. מלבן הוא ברח, מלבן הוא לא למד ולא התחבר אליו, וכך גם מחברתו של עשו הוא חושש ורוצה להתרחק. ואכן לאחר פגישתם כמסופר עשו מבקש מיעקב שילכו יחדיו ״ויאמר נסעה ונלכה ואלכה לנגדך״, ויעקב מסרב לכך ״אתנהלה לאטי לרגל המלאכה״ וכו׳. יעקב אינו מעוניין בחברתו של עשו. הוא רוצה להמשיך לשמור על היפרדות.

יעקב מתחיל להכין את עצמו ואת מחנהו לקראת פגישתו עם עשו. דורון תפילה ומלחמה. כותב הרמב"ן שללמדנו בא שלמרות צדקותו וצדקתו של יעקב הוא לא בטח בזה והשתדל בעניין. והדברים פשוטים - הרי ההשתדלות היא גזירה, פריעת מס כלשון רמח"ל, לכן ודאי שאף הצדיק אינו פטור מכך.

רבי ירוחם תמה על דברי הרמב"ן הללו שמבארים איך יעקב לא סמך על נס והשתדל בהצלתו ככל יכולתו, וכי בשביל שאדם יתפייס מרגזו ומכעסו צריך כ"כ נס? כ"כ הצלה? מדוע הכין יעקב כל כך דרכי מלחמה כנגד אחיו עשו להצד שלא יתפייס. מה קשה כ"כ?

באמת שקשה ביותר. שינוי מידותיו של האדם זו בחינה נסית. רבי ירוחם מאריך על כך שעניינו של הטבע הוא אותה תכונה רוחנית שהוטבעה באדם בעת היוולדו, ואכן כדי לשנות דבר כ"כ יסודי ועצמי צריך עבודה עצומה ביותר, עד כדי בחינת נס לשנות את המידות. ללמדך.

לאחר מכן, עוד קודם פגישתו של יעקב עם עשו בפועל הוא נפגש בשרו של עשו ונקלע איתו למאבק. הוא הגיע לאותו מקום מחמת ששכח פכים קטנים וחזר עליהם כמו שפירש רש"י. מכאן למדו מעלת הצדיקים שממונן חביב עליהם יותר מגופן. והביאור בזה הוא פשוט, שהצדיק רואה בכל חפציו ורכושו כלים לעבודת ה'. שום דבר איננו מיותר אצלו, הכל מכוון וצריך להגיע אל העבודה. ממילא לא יזלזל בכליו, וכאשר יש לו מה שצריך לא יבקש יותר, אא"כ למעשי צדקה וחסד. ז"א שכל היחס של הצדיק אל ממונו הוא ג"כ ביחס של קדושה. מה משמש אל העבודה.

בעת פגישתו של יעקב עם עשו הוא סידר את כל מחנהו בצורה מסוימת. וידועים דברי הגר"א שהסדר הזה היה מכוון ביותר. והיינו לסדרי ההתקשרות עם הע"ר באחרית הימים, שהבע"ב בראש ותלמידי החכמים באחרונה. כלומר, המהלך של ההיפרדות ושמירת הגדרים והגבולות נמשך גם בתוך מחנהו של יעקב.

פגיעה בגיד הנשה - מורכבות העבודה

הבנה נוספת. בחז"ל כתוב שהמפגש עם המלאך היה המפגש עם שרו של עשו, עם היצה"ר, זה שיעמוד בדרכנו כל השנים לרועץ בעבודתנו. שם, ממש קודם הפגישה עם עשו עצמו, יעקב חוזר לאחוריו לקחת פכים קטנים ששכח, לכאורה העניין הגשמי ביותר שיכול להיות. הוא חוזר לאחוריו לאסוף כלים שאינם שווים כ"כ ששכח. שם פוגש אותו שרו של עשו ומנסה להיאבק עימו על הקביעה שיוצאת מהסיפור הזה שבעצם יעקב שייך לגמרי בעניין הגשמי. ברגע האחרון, אחר שיעקב השתלם בבית לבן בעניין הגשמי וכמושנ"ת וקודם פגישתו של יעקב עם עשו שיודה לו ע"כ, המלאך מנסה לעכבו שמא הוא אינו שייך בזה. אבל אינו יכול ליעקב, לאחר עשרים שנים בבית לבן יעקב כבר השלים עבודתו גם בעניין הזה והוא מנצח את שרו של עשו והולך להיפגש עם עשו מוכן. מוכן משום שהוא השלים את ענייננו גם בעניין הגשמי וגם בעניין הרוחני (וכמו שאומר לעשו תרי"ג מצוות שמרתי בבית לבן, והיינו השלמה בשני העניינים וכמוש"כ אח"כ בפס' ויבוא יעקב שלם). אמנם, המלאך מכה את יעקב בכף ירכו, שם יעקב נשאר צולע, ואנחנו קיבלנו איסור אכילה מגיד השנה זכר לדבר הזה. שם בעצם אנו מבינים שאותה השלמה בין הרוחני לגשמי היא דבר מורכב, צולע במובן מסוים. נכונו לנו שם תמיד נסיונות ומורכבויות. איננו אוכלים את גיד הנשה, לעד ולזכרון, שעניין ההשלמה הזאת היא עבודתנו וכביכול אינה תמיד עולה בקנה אחד ובפשיטות גמורה. יעקב ניצח במאבק הזה, הוא שייך ועובד לגמרי בשני העניינים, אם כי זו עבודה של ניגודים, ונצטרך תמיד לעשות את ההשלמה הזאת ובעבודה נכונה.

ולאחר כל זאת, לאחר שנפגש יעקב עם עשו והלה הודה על הברכות, הודה בכך שיעקב שייך בשני העניינים, ברוח ובגשם, אז "ויבא יעקב שלם". יעקב מגיע אל השלמת ענייננו. הדברים ברורים ועומדים בקביעות לנצח. זו עבודתנו.

להצלחת עם ישראל וזיווג הגון למצפים לישועת ה'. להארות: noam694544@gmail.com אפשר לקבל את העלון במייל הנ"ל.